

EGY SZENT SÍRNÁL.

(Magyar hölgyek Erzsébet királynénak.)

Megható ünnepély zajlott le aug. 25-ikén reggel 9 órakor Bécs városában. A magyar honleányok kegyelet-émlékét szentelték fel édesanyánk, Erzsébet királyné koporsójánál. Kora reggel 30 magyar nő gyült egybe az Erzsébet Hótelben, hogy a szent sírhoz zarándokoljanak. Rövid út a kapuczinusok sírboltjáig, de egész kálváriajárás odáig! Maga a menet külsősége is meghatja a szemlélőt; a magyar hölgyek mind feketében mély meghatottsággal haladnak, kezükben ibolya csokorral, mely szinte hazánk földjéről való, élükön özv. gróf Teleki Sándorné megy, az «Erzsébet-émlék» gyűjtőbizottságának elnöke. Az utczák, melyeken a hölgyek a kriptáig mentek, tele voltak kíváncsi nézőkkel.

Vajjon a 30 magyar nőt csodálták-e, vagy az eszmét, melylyel leróják szeretetük, kegyeletük, hálájuk adóját feledhetetlen Erzsébet királynéjuk koporsójánál!? A hölgyeket a szerzet gvardianja várta a templom ajtóban, bevezette a sanctuáriumba, ott várták míg megérkezik báró Hornig püspök, ki beszenteli az emléket. Rövid idő alatt megérkezett a püspök teljes díszben, azonnal bement a templom főoltárához segédletével, egy rövid imát mondott; ima végeztével jelt adtak az indulásra, így követtük őt a kriptába. Szívig metsző érzés volt megállni Erzsébet királyné koporsója előtt! Mellette két kedves udvarhölgye térdelt, gróf Festetics Mari és Ferenczy Ida! a koporsót egy gyönyörű rózsakoszorú takarta.

Széles nemzeti színű szallag lógott le a koszoruról, melyről azt tudtam csak leolvasni: Gödöllő! Ehhez a virághoz rakták a honleányok ibolya csokraikat, melyeket magukkal hoztak az anyaföldről.

A Máter Dolorosa szobor, melyet Zala György művészete és izlése teremtett, az anya és fia koporsója között van elhelyezve. Ime, természetes nagyságban áll előttünk az a szent alak, kinek emlékéért emeltük ezt a szobrot, két kezét felénk nyújtja, mintha azt mondaná, gyertek hozzám, én még innét is őrző angyaltok vagyok! Az arcz a királyné szelid, jóságos arczát ábrázolja, a szobrot pálmaágak és a királyné kedvelt virágai veszik körül, a szobor előtt imazsámoly, felette kereszt és az örök égő lámpa, a kereszten tövis koszorú! A püspök maga is meg volt hatva, míg elmondta a szép beszédet, de legjobban meghatotta őt is és minket, midőn azt mondta: Legyen meg a te akaratod! ez a szó kifejez mindent, ennél a szónál meg kell adni magát mindenkinek, úrnak, szegénynek egyaránt! Az ima után Emich Gusztávné kérte a gvárdiánt, hogy őrizze meg a magyar hölgyek ezen szent emlékét, mire a gvárdián igen szép, tiszta, folyékony magyarsággal válaszolt, hogy míg a szerzet létezni fog, addig életükkel védik meg a reájuk bízott szent hamvakat. A kriptából felmentünk a templomba, hol ugyancsak báró Hornig püspök mondta a misét, melyet gyönyörű gyászének követett. Az egyházi szertartás végezte után ismét bevezettek a sanctuáriumba, hol a hölgyeket özv. gróf Teleki Sándorné egyenkint mutatta be a püspöknek, ki a hölgyek mindegyikével barátságosan társalgott; a bemutatás végeztével az ünnepélyen résztvevők aláírták az ünnepélyről felvett okmányt, a kormány részéről két miniszter szinte aláírta, gróf Széchényi Gyula és Hegedüs Sándor. Két okmányt helyeztek el a szobor aljában, egyik az a pergament, melyen az adakozók névsora van feljegyezve, másik az ünnepély napjáról kelt. Ezzel végződött a magyar hölgyek kegyeletos ünnepe, azon szép emlék felavatása, melyet szíveik sugalatából emeltek feledhetetlen királynéjuknak.

Budapest.

Hegedüs Sándorné.

SZOCZIALIZMUS ÉS NÖNEVELÉS.

Mind sűrűbben és sűrűbben hangzik fel a panasz a szocializmus ijesztő mértékű terjedéséről. Igaz, egy bizonyos mértékben szocialisták vagyunk mindannyian, kik óhajtjuk a munkásosztály helyzetének javítását, a szegényügy rendezését s a társadalom sokféle bajainak orvoslását. A szocializmus ilyen értelmű terjedésének csak örvendenünk kellene, mert ez a humanizmus, az emberszeretet legtermészetesebb kifejezése, nyilvánulása. A baj csak ott kezdődik, — s a jogosult panasz nálunk is ezért merül fel — hol a nép szemében a vagyon vétek számba megy s a társadalmi rend felforgatásával, föld- és vagyonfelosztással akarnak a bajaikon segíteni, szóval, a hol a szocializmus az anarchiába csap át.

Hogy ide jutottunk, senki előtt nem titok, hisz a napilapok tele vannak a bizonyítékra alkalmas tények felsorolásával s a napi sajtó, úgy mint az egyes szaklapok, gyakran figyelmeztettek már a baj egyik orvosságára is: a nők munkaképességének fejlesztésére, fokozására. Főlöszleg ismétlésbe esni nem akarok, azért nem sorolom fel: mikor és hányszor szólalt fel már folyóiratunk is a nők keresetképességének fejlesztése érdekében, csak arra a cikkekre utalok, mely folyóiratunkban legutóbb (a májusi számban) Végegné Bogya Irma tollából látott napvilágot: sürgetve a női földműves-iskolák felállítását.

Hogy a sokat hánytorgatott témát ismét tollamra veszem, annak oka egyszerűen az, hogy bár a bajt növekedni mindenki látja s az orvosságot buzgón ajánlgatja: a baj gyógyítására nem történik semmi s az orvossággal — bár jónak tartják — alig itt-ott tesznek valamelyes kísérletet.

Nem az államot vádolom. Annyi történt az utóbbi 30 év alatt a nőnevelés érdekében épen a közoktatási kormány részéről, hogy hálátlanság bűnébe esném, ha újabb és újabb követelésekkel állanék elő. Az állam anyagi ereje végre is ez idő szerint nem bír meg többet.

A vád a társadalmat illeti. A társadalom eddig, a hol csak tehetette, mindig az államot zaklatta mindenért s az állam e zaklatásnak megfelelőleg mindenütt, a hol ennek szüksége mutatkozott, polgári és felsőbb leányiskolákat, valamint tanítónőképzőket állított fel, s a már felállítottakat támogatta, segélyezte. A társadalom ez irányban is alig tett valamit. Ez már magában is hiba; még nagyobb hiba az, hogy az állam segítségét leginkább csak a magasabb fokú intézetek érdekében igyekezett kieszközölni, csak a középosztály leányainak nevelésével, ezek keresetképessé tételével foglalkozott, a nép, a szegény magára hagyott magyar nép érdekeivel nem törődött.

Törvényt alkotó nagyjaink az ismétlő-iskolák tervezetében — melyek azonban szervezve, megerősödvé és kifejlesztve úgyszólván sehol sincsenek — megadták a lehetőséget arra, hogy a nép leányait is megtaníthassák mindarra, mire nekik az életben szükségük lehet, a mivel erkölcsi fejlődésüket és családjuk anyagi jólétét elősegíthetik. De ezek az ismétlő leányiskolák az egyes szakbeli írók sürgetése daczára csak a papíron vannak meg. A községek a maguk erejéből nem létesíthetik; olyan birtokos, képviselő vagy főispán pedig bizony nem igen akadt eddig, ki a kormány figyelmét ilyen iskolák létesítésének szükségességére hívta volna fel s anyagi támogatásért ilyen iskola érdekében esedezett volna.

Itt-ott találunk csak egy-két lelkes *asszonyt*, kik tettek valamit ez irányban; s hálára kötelezték a nemzetet részben az által, hogy munkához juttatták, részben, hogy munkára tanították az asszonyokat. «Mióta munkát adtunk at . . . s.-i asszonyoknak — írja egy derék magyar földbirtokosnő ez ügyben hozzám intézett bizalmas levelében — nyoma sincs ott a szocializmusnak, holott a szomszédos Kötelenk ugyancsak erősen virágzik; s nem is csoda: a nép évről-évre hitelre él, adóssága törlesztésére dolgozik csupán

és — nyomorog. Ezért hallgat az igazgatókra. Mert a nyomor, az éhség az, mely az irigységet, a gyűlölséget szítja a szívben, s ez az, a mi megtermi az anarchiát.»

Nincs ott szocializmus, a hol a parasztasszony értékesíteni tudja a házvezetés mellett fenmaradó üres idejét, s a család anyagi jólétének előmozdítása mellett a munka nemesítő, felemelő hatása alatt él. Gyarmathy Zsigáné, a kit első helyen kell említeni ott, hol a parasztnők keresetképességének áldásairól beszélünk, tanuságot tehet arról, hogy a munka a parasztnőt is mily elégedetté, boldoggá teszi, saját értékének felismerésére vezeti s a család javának előmozdítására való buzgóságát egész az önfeláldozásig fokozza. Ilyen tanuságot szolgáltathat Mikolics Szerena is, ki a dor-bács-apáthii parasztasszonyokat olyan művészi szövéstre tanította, hogy iskolája, miután gr. Károlyi Sándorné érdeklődését és támogatását megnyernie sikerült, készítményeivel a párisi kiállításon is feltűnést keltett.

Jól esik rámutatnunk, hogy ma már nem csak egyesek, hanem itt-ott a nőegyesületek is arra a helyes útra léptek, hogy a nyomort nem csak összegyűjtött vagy maguktól megvont fillérek ajándékozása által igyekeznek enyhíteni, hanem munkát adnak és munkát közvetítenek a nép leányainak s az anyagi és erkölcsi jólétet ez által terjesztik közöttük. A torontálmegyei nőegyesület ez irányú üdvös tevékenységére rámutattunk már; a Frigyes főherczeg nejének védnöksége alatt álló pozsonyi házi-ipar terjesztő egyesület áldásos munkássága országszerte ismeretes, s a «Vasárnapi Ujság» ez évi 29-ik számában a «bodrogi közösi nőegylet» ilyen irányú tevékenységéről számol be Geöcze Sarolta. Ez az egyesület kézi munkára tanította, olvasásra szoktatta a népet, ápolta, ha beteg volt, hitellel — olcsó hitellel — támogatta, ha rászorult. És a Bodrogi közben, hol pedig a kivándorlás egyrészt, a szociális forrongás másrészt oly igazán szomorú mértéket kezdett ölteni, az egyesület üdvös fáradozása már is termi gyümölcseit. A nép többet dolgozik és kevesebbet zugolódik. Az asszonyok nem ülnek a nyári dolog idő elmúltával összedugott kézzel, nem mentegetik munkátlanságukat annak emlegetésével, hogy: «nem érdemes dol-

gozni, mert azt a ruhafélét olcsóbban kapom a boltosnál, mint ha magam vesződöm vele.» E helyett kedvvel és örömmel dolgoznak, mert *tudnak dolgozni*, s mert munkájának sikerét látják, értékét felismerték.

De akár milyen örömmel mutatunk az ilyen jelenségek egész sorozatára, elszomorító mindenesetre, hogy ezek csak *egyes* jelenségek, melyek nem hatnak ki az egész országra s a szociális viszonyokat csak egyes helyekre, legjobb esetben egyes vidékekre terjedőleg javítják. Míg minden kicsi falunak, tanyának még nincs a maga Gyarmathy Zsigánéja, Mikolics Szerénája, míg minden főrangú hölgy nem követi Frigyes főhercegné, gr. Károlyi Sándorné, báró Sennyei Pálné példáját, szóval míg a nép leányainak munkára — házi és házi ipari munkára — nevelése nem lesz általános, addig a szocializmus egyik hatásos gyógyszerének teoretikus fejtegetése fokára jutottunk csak.

És épen ezért emeljük fel szavunkat, hogy nőnevelésügyünk szekerét ettől az eliszaposodástól óvni segítsük. Darányi, földművelésügyi kormányunk kitűnő vezetője, ki a fiuk számára a gazdasági téli tanfolyamokat szervezte, s Wlassics miniszterünk, ki a gazdasági ismétlőiskolák szervezését egyik legutóbbi rendeletében **sürgeti**: a leányok gazdasági, kertészeti és házi ipari munkákban való oktatását is kész örömmel fogják támogatni, ha a társadalom támogatásukat ez irányban igényli és kéri.

De a társadalom, mint látjuk, ezt a szükségét csak ott ismeri fel, csak ott siet e szükségét kielégíteni, a hol helyes gazdasági érzékkel bíró, nemes érzésű művelt nők érzik meg a bajt, értik meg a segítség szükségességét. A paraszt nők gazdasági képzése sok áldozattal valósítható meg csak; ezt az áldozatot testvéreikért pedig a művelt magyar nőknek, a középosztálybeli és a főrangú magyar nőknek kell meghozniok. Lesz-e bennünk elég szív és lélek ilyen áldozatokra? Képesek-e arra ma valamenynyien?

Hogy a művelt nők ilyen irányú tevékenysége ma még ritkaság számba megy: az bizonyítja legjobban, hogy a nők neveltetésüknél fogva erre a szent feladatra ma még valóban nem képesek. Nem is tudják, hogy ez a haza, az emberi társadalom iránt

való szoros kötelességük! E kötelesség tudatát a magyar nőkben felkelteni, őket e kötelesség teljesítésére képessé tenni a nevelés feladata. Nem szükséges ezért tantervrevízió, vagy óraszaporítás. Akarat kell a növevelés ilyen irányú javítására.

Minden magyar tanítónőnek át kell hatva lenni ezen nevelési követelmény fontosságának tudatától, minden magyar tanítónőnek — a meglevő keretek kitágítása nélkül is — azon kell lennie, hogy tanítványaiban a helyes gazdasági érzéket fejlessze s őket helyes értelemben vett szocialistákká, a szegény nép társadalmi bajainak orvoslójává, s a munkásság apostolává nevelje. Hogy a gazdaságtan tanítóját e tekintetben milyen fontos szerep illeti meg, s hogy a tanítónőképző-intézetekre ez a szükségesség milyen fontos feladatokat ró: azt ezuttal nem is fejtegetem. Azonban, hogy a kérdés elmélkedésre és megszívlelésre méltó: azt hiszem és vallom.

Budapest.

Sebestyénné Stetina Ilona.

LEÁNYAINK NEVELÉSE ÉS PÁLYAVÁLASZTÁSA.*

Korunk rohanó haladása, a felvilágosodásnak, közművelődésnek minden irányban való terjedése új meg új követelményekkel áll elő és új meg új terhet ró az életre. Hullámban tartja társadalmunkat; új célok, új problémák elé állítja az embert s az ezekért való küzdelmében új fegyverek használatára kényszeríti. S ezek a fegyverek nemcsak védők, hanem támadók is. Nyomukban nemcsak áldás, hanem — talán amannál sokkal több átok is fakad. Nyög alattuk az egész társadalom, a melyet felkavarnak annyira, hogy egyetlen rétege sem kerülheti el hatását. Azt az összhangot, a mely nélkül a társadalom az ember számára megelégedést és boldogságot nem adhat — napról-napra jobban tépi, rombolja s maholnap teljes elnyeléssel fenyegeti az a zürzavaros hajsza, a mely felforgatni törekszik, sőt részben már fel is forgatta társadalmunk minden rétegét.

Nincs is társadalmi osztály, a mely ma sorsával meg volna elégedve. Mindegyik ennek megváltoztatásán, könnyítésén fáradozik.

S ez nem volna baj, mert ennek a célnak érdekében küzdeni helyes is, jogos is; az már azonban igen nagy baj, hogy ez a küzdelem és választott fegyverei nem olyanok, a milyeneket az élet összhangja és boldogulhatásunk feltételei kívánatossá tesznek.

S ha ebből a szempontból vizsgáljuk a kérdést, arra a leverő eredményre jutunk, hogy ebből a világra szóló nagy pezsgésből, lóto-futó erőlködésből épen az hiányzik, a mi neki erőt, lelket ad-

* Az «Egri felsőbb leányiskola» ez évi értesítőjéből.

hatna; hiányzik belőle az öntudatosság s az idealizmus, ellenben annál jobban rombol benne a kapkodás egyetlen vezetője: a nyers realizmus, a megélhetés gondjainak csökkentése. Csökkentése nem életviszonyainknak, társadalmi helyzetünknek megfelelő szorgalmas munkával, hanem kapaszkodással, nyújtózkodással, a mit a magyar ember úrhatnámságnak szokott nevezni.

Az a régi, egészséges jó szokás, a mely a gyermeket apja foglalkozásának, mesterségének, üzletének örökösévé tette, s a melynek nyomában anyagi jólét, tiszteletreméltó állapot fakadt s a mely egész iparos-, kereskedő- stb. efféle dinastiákat teremtett és emelt társadalmunk vezetői közé — ma már kiveszőben van.* Megölte az «úrhatnámság». Régente a gazdag molnár, parasztgazda, iparos stb. ha iskoláztatta is fiát, ezt legtöbbször csak azért cselekedte, hogy képessé tegye a tisztességes munkával és szorgalommal gyűjtött családi vagyon megbecsülésére és gyümölesöző forgatására; hogy váljék belőle elég okos ember arra, hogy apja munkáját és tisztességét méltán örökölhessen. Néhány iskola elvégzésével — sőt száz és száz esetben, a régi teljes (6 osztályos) gymnasium befejeztével aztán hazavitte fiát, s kezébe adta azt a szerszámot, a mely neki becsületet, vagyont, tisztességet szerzett. A fia folytatta azt és gyarapította. S lett belőle független ember, a ki nem játszott ugyan urasdit, de úr volt a szó teljes értelmében, s «pár száz forintért — mint mondani szokták — soha sem kellett a szomszédba mennie».

Ma más a világ felfogása. Ma mindenki tanult ember, úr akar lenni. Az iskoláztatás mániává lett, akár van rá tehetsége, akárata a gyermeknek, akár nincs. A szülői nemes gondot megmértelyezte a nagyravágyás; a testi munka szégyenné lett; az úri koldusság pedig keresetté vált.

Hajdanta is lett szegény fiúból «úr»; de csak a rávalókból; a kit tehetsége kiemelt szegény társai közül, azt felkarolta papja, tanítója, urasága, rokonsága, — tanították közösen is, ha szülei

* Öszinte örömmel ismerem el, hogy Egerben az a polgári erény még ma is fellelhető.

nem bírták. S lett belőle pap, tanító, ügyvéd stb. Ma azonban a hol gymnasium, reáliskola vagy más ilyenféle intézet van, ott minden szülő azt hiszi, hogy az ő gyermekének feltétlenül végig kell járnia, akár van rá tehetsége, akár nincs.

Régezte az volt a sors, hogy szegénységen kezdtek, s jóllétben végezték az életet; ma megfordítva van, s ritka az az apai- anyai örökség, a mely az unokákra átszálljon. Ma úrként kezdjük s koldusként végezzük életünket. Innen fakad aztán az élet ezer- nyi ezer keserősége, elégedetlensége, socialismus, nihilismus stb., mert Madách-csal szólva: «Sok az eszkimó, de kevés a főka!» Sok az úr, de kevés a dolgos kéz és ennél fogva ritka a jó falat.

Nem folytatom tovább ennek az amúgy is eléggé ismert kép- nek a vázolását. Messze ragadna célomtól; hanem elszoruló lélek- kel rátérek saját témámra.

Nem kell átmenetet keresnem; folytathatom ott, a hol el- hagytam. Mert a miket fentebb mondtam, java részökben nem csak a fiuk, hanem a leányok nevelésében is megtaláljuk. A társadalom képe ebből a szempontból itt is oly sivár, mint amott. Az «úr- hatnámság» veszedelmes hajszája itt is csak úgy ragadja magával a szülőket, mint amott. Pedig ezt veszedelmesebbnek tartom tár- sadalmunkra, mint amazt, mert ennek rombolása sokkal erősebb, gyorsabb, és sokkal mélyebben sorvasztja nemzetünk életének s az egészséges társadalom fejlődésének gyökerét.

Mert mi a nő valódi hivatása? Az, hogy egykor a családjá- nak áldása, boldogító napja s a boldogság forrása legyen. A fő- hivatása, a melyre Isten teremtette, a családi életbe vezeti a nőt.

S ezzel szemben mit tesz a mai nevelés? Segíti-e, hogy eh- hez a földi életben legmagasztosabb céljához közelebb juttassa? Támogatja-e gyöngeségében? Iparkodik-e józanabb útra téríteni eltévelyedésében? Szó sincs róla. Ellenkezőleg; inkább minden erejével rajta van, hogy hivatásától mentől jobban eltérítse.

S miért? Azért, hogy függetlenítse sorsától, s biztosítsa meg- élhetését. Mert ki tudja: férjhez mehet-e? Mert ha mehetne is, kérdés: hogyan? Egy koldusból legyen kettő? Jobb, ha iskolákat jár. Legyen tanítónő, kereskedelmi alkalmazott, vasutas, postás,

telefonos, telegrafos, írógépes kisasszony; sőt lehet ma már valóságos tanár, orvos; nemsokára talán már fiskális és bíró is?

A szülői nemes aggodalom előtt mindig nagy tisztelettel hajlok meg. Mentsen Isten, hogy belőle gúnyt üzsek! Nincs ennél nemesebb gond, tudom magamról. — Azt is elhiszem, sőt tudom, is, hogy sok esetben van is erre a töprengésre komoly ok. Vannak esetek, a melyek valósággal javallják a leánynak ilyen célú nevelését is. Tiltakozom azonban ellene, hogy az ilyen gondolkodás egyetemes vezetője legyen leánygyermeknevelésünk.

Korunk nagy bűne, hogy a leánygyermek zsenge ifjuságától fogva egyebet sem hall, mint a családi élet nehézségeinek latolgatását; a házas élet rabságát; a feleség és anya elviselhetetlen terheit; hogy iránta irtózást, megvetést keltünk benne; hogy mindig a kenyérbiztosító pályák és szabad, független élet dicséretét hangoztatjuk; hogy folyton csak a könnyebb megélhetést állítjuk eléje s ezt teszszük nevelésük céljává, akár van erre különös ok, akár nincs. Ez vakmerő támadás a nő legszentebb hivatása ellen, meggyilkolása a leánygyermek lelkének s lealázása a nőnek, a kit a jó Isten a legnemesebb célra teremtett.

Ez az anyagias, folyton számító nevelés elfojtja a leánygyermekben azt az isteni szikrát, a melyet a Gondviselés teremtésekor belé lehelt. Nem képes benne életre kapni saját nőiségének tudata; lelke, a melyet szeretetre és szeretetével mások boldogítására alkotott Teremtője, hideg fásultságban fonnyad el; nemcsak mást nem boldogít, de magát sem boldogíthatja. Jólétet biztosíthat magának, igaz, de csak az anyagi téren, itt is csak ideig-óráig, mert kora haladtával a kiábrándulás feltétlenül bekövetkezik, mivel a természet alkotásának és megszabott utjának kontár emberi kéz hiába akar más irányt szabni. — Ez a nevelés kiüzi a nőből alapvető jellemvonását; az idealizmust, a mely évezredek keresztül tudott boldogítani családokat türes, szenvedés, nélkülözés, maga megtagadása árán is.

Ez a nevelés csak az észet műveli, ellenben elhanyagolja a szívet. Pedig nagyrabecsülöm ugyan az igazán művelt, sokoldalú képzettséggel bíró nőt, és sok áldást is várok tőle környezetére és

a családi élet láncolatában az egész nemzetre, — azonban csak akkor, ha a széleskörű ismerettel gyöngéden érző szív is párosul, a melyből nem hiányzik a családi élet boldogító tényezői iránt való fogékonyság. — «A művelt társadalomban a nők iránt kifejlődött fokozottabb tiszteletet nem tudásuk fényessége, hanem szívök nemessége vívta ki: s amint ezt a nő bármiféle okból elveszti, vagy róla önkényt lemond, — elveszti erre a megkülönböztető tiszteletre való minden jogosultságát is. — Azontúl a nő lehet felette kedves, szellemes, tudós és bájos, — de megszűnik lenni az, a minek mindenek felett lennie kellene, — megszűnik nő lenni, és ezzel megszűnt létének minden alapja. Mert a férfi oktatása olyan, hogy bátorságával, erejével, eszével, tudásával megszegyenítheti, — szolgálatára kényszerítheti magát a természetet is, de földi boldogságának megteremtésében nélkülözhetetlen társa a nő.

S lehet-e a nőnek ennél magasztosabb hivatása ?

Ezt irtam ma egy éve ugyanezen a helyen. S ez szent hitem és meggyőződésem ma is. Ennek érvényesüléseért küzdöttem leánynevelésünk terén töltött egész életemen át, s ezt a meggyőződést siromba is elviszem magammal.

Ne értsen félre senki ! Ismételten állítom, hogy sok számtalan eset javallhatja, hogy leánygyermekünket valamely életpályára készítsük. Hisz erre való képességeket elvitatni nem lehet. Ezért nyitott nekik utat Wlassics miniszter úr mindenre kiható gondossága a tudományegyetemre is. Sőt némely téren nélkülözhetetlenek is (kisdedovás, leányiskolák); csak azt kívánom, hogy még itt se legyen az a nevelés célja, hanem csak az okos előre látás szerint való eszköze a megélhetésnek, ha így hozná magával a gyermek sora. S itt is az legyen az irányadó, hogy van-e rá tehetsége és hajlama a gyermeknek ? Mert a szülői gond nem csak a gyermekének szereszhető jogok, hanem a gyermeke által teljesítendő kötelességek iránt is tartozik felelősséggel a társadalomnak. A kit csak a kenyér visz pályájára, de nem vezet lelkivonzalom és lelkesedés, az látszólag teljesítheti ugyan kötelességét, de nyomában nem fakad valódi áldás, mert lelkét nem üdíti a munkája sikeréből eredő őszinte lelki gyönyörűség. Csak a

jókedvvel való munkálkodás tarthatja egyensúlyban a lelket: ennek pedig első követelménye, hogy vonzódás, hajlandóság és hivatás kössön össze bennünket munkánk körével. Csak az ilyen munka nyomában lehet megelégedés; ez pedig a társadalmi rendnek és jóllétnek legelső feltétele.

Azért bármiként forduljon életünk sora, leánygyermekjeink nevelésében első és legszentebb célunk legyen a nőiség ápolása és izmosítása. Legszengébb korától azt a tudatot keltsük fel bennök, hogy az ő hivatásuk a családi élet boldogítása; az ő helyök a családban van; életök igazi célja az, hogy családayák legyenek. Ezzel a gondolattal annyira meg kell barátkoztatnunk őket, hogy csapásnak tekintsék, ha sorsuk e céljuktól elsodorja őket. Ez legyen rendíthetetlen alapja nevelésöknek.

Minden más pályára való előkészítés csak alárendelt szerepet játsszék nevelésökben. Eszköz legyen, de nem cél. Ha így teszünk, bizonyosak lehetünk, hogy leánygyermekjeink nem fogják kicsinyleni sorsukat, s nem fognak versenyt futni a férfivilággal ezek pályáján. Érző szívet, fogékony lelket visznek magukkal a társadalomba, megőrzik s részben visszanyerik legértékesebb kincsöket; a háziasságot, szerénységet, nőiességet védő pajzsai, támogatói, vigasztalói s boldogítói lesznek a családotknak és az emberiségnek. Az így felvértezett leányainkat a tudás világa nem téríti el hivatásuktól, sőt műveltségök nagyobb foka még magasztosabb színben tünteti fel azt, s nem áldozatnak, hanem érző szivök forró vágyának és örömének fogják tekinteni azt a munkát, a mely rájuk mint családayákra itt várakozik, Nem fognak folyton annak terhein keseregni, hanem örömeit tiszta, szabad lélekkel fogják élvezni. Nem a jól terített asztal, nem a pipere, nem a rang, nem a férfias sportok üzése, nem a szereplés és a feltűnés hajhászata lesz szivök vágya, hanem édes templomuk lesz az otthon, kedves zenéjük a kis angyalok gögicsélése, egész csillagos égbolt a feléje szeretetet lövellő gyermeki szempár, s fáradozásának, türelmének, talán nélkülözésének és szenvedéseinek is legnagyobb jutalma: az «édes anyám!» és «kedves jó kis feleségem!» égbe emelő hangzása.

Vajjon melyik az az oklevél, a mely felérne ezzel a «kis világgal,» ezzel a boldogsággal!?

Méltó hát, hogy ne raboljuk el ezt gyermekeinktől, gyermekeinket pedig a társadalomtól.

Iskoláztassuk, taníttassuk tehát leányainkat tehetségök, hajlamaik és a magunk viszonyai szerint bárhogyan, — de vigyázzunk, hogy legmagasabbfoku műveltségüknek is a család szeretete legyen az alapja. Ez drágább és szentebb legyen előttük minden oklevélnél. Ennek a magasztos hivatásuknak élni legyen első és legszentebb kötelességök; ebben lássák életök első célját; ennek tudják oltárára helyezni minden képességöket. Azért okleveleik — ha soha más hasznát nem veszik is — kárba nem vesznek, mert lelkök felvilágosodottsága nemzeti közvagyonná válik családjukban. S így jut el valódi helyére. S itt van annak legnagyobb értéke. Mert Corneliákat, Zrinyi Ilonákat, Lorántfy Zsuzsánnákat nem oklevelek, hanem az édesanyai szeretet és a család szeretete neveltek az emberiség, különösen pedig hazánk és nemzetünk boldogítására.

Eger.

Révay Ferencz.

A NEMZETI KÖLTŐK KORA.

(Befejező közlemény.)

Míg az angol nemzet a harczyi élet terén Erzsébet korában fényes diadalt arat a spanyoloknak úgynevezett győzhetetlen armádiája fölött, addig a szellemi élet terén épen Spanyolország lesz az, mely az északon kihunytt fény helyébe a maga csillagait helyzi, kényszerítve Európát arra, hogy szeme dél felé forduljon.

Három csillag tűnik föl egymásután; az első a tiszta fényű, a változást nem ismerő sarkcsillag, ki a maga hatalmas fényét s erős szilárdságát egy áldásos cél szolgálatára adja; azon célra, hogy a nemzetnek az igaz utat mutassa. Miguel Cervantes Saavedra, kinek egyetlen műve, a Don Quijote, a természet erőinek két legnagyobb munkásságát végzi: a rombolást és az alkotást. — Ott van a másik csillag, az üstökös, mely a míg végigszáguld a maga óriási pályáján, kápráztatóan ontja a fényt, melynek csodagazdag forrása van benne: Lope de Vega ez, ezernyolczszáz vigjátéknak, 21 millió verssornak szerzője, kit kora a természet csodája, a mostro de naturaleza et fénix de los ingenios nevével jelöl emberfölötti teremtő ereje miatt.

S végre ott a maga szendébb, rezgő fényével a harmadik csillag, a holdkiséző: Alarcon. Ez a három csillag válik hirdetőjévé az égen annak, ki a tele hold nyugodt, tiszta, fenséges s e mellett álmodozásra hívó, mindent eszményítő fényével emelkedik föl s kit a virágirodalom története e néven bámul: Calderon.

Fénye magába olvasztja az elsőnek fenségét, a másodiknak erejét, a harmadiknak báját; — működése a három elsőnek példáján épül föl s Calderon, ki első, de már sikeres drámáját tizen-

három éves korában írja, tizenkilencz éves korában már koszorúzott drámairója egész Spanyolországnak. Véletlen játéka a természetnek, de mivel a természeté, mindjárt érdekes is, az a szembeötlő, szinte megdöbbenítő külső hasonlóság, mely arczra, alakra Shakespearet és Calderont csaknem összetéveszthetővé teszi; — de költői egyéniségükben annál nagyobb a különbség. Shakespeare a nap; fénye életet és halált hordoz magában; tenyészetet fakaszt és halálra perzsel; Calderon a hold; szépít, sejtet; életet nem oszt és halált sem.

Egyénisége, működése hű tükre korának és nemzetének. Ott élve a művészet pártoló IV. Fülöp király udvarában; élvezve annak fejedelmi kegyét, szelleme kifejlik, tápot nyer s meg van kimélve a sors minden durvább érintésétől. Korának, nemzetének oly plasztikus képe rajzolódik műveiben, hogyha az elemek harcza egyszer romba döntené Spanyolország hadi emlékoszlopait és keresztény templomait, hogy fönn ne maradjon általuk a hősies lovagi és a hitbuzgó keresztény spanyol világ egy emléke sem, Calderon egyetlen drámája, az Állhatatos Fejedelem elég volna, hogy e kor emléket hű képben őrizze meg, mert ebben együtt mutatkozik a daliás hősiség, a túláradó érzelmeket ábrándos románczba lehellő kedély s az exaltációt elérő hitbuzgalom.

Az elsőnek, a lovagi délezségnek büszke szavai ott csattognak, mikor a keresztény és a mór lovag a harcztéri találkozást határozzák el:

- Várlak hát a harcmezőn!
- Nem soká kell várnod engem,
- Villám leszek.
- Én vihar!
- Én Vulkán, ki lángokat szór!
- Hydra én, tüzet lövellő.
- Én a düh.
- Én a halál.

S a hősiesség nem szavakban nyilatkozik. Mert ime, a háborúban a keresztény lovagok virága, Fernando, mór rabságba kerül s bár rokona, a király a legerősebb keresztény várat kínálja érte cserébe, Fernando maga tépi szét a fölhatalmazó iratot s ott marad a mór

fogságban, hogy a keresztényeknek miatta vesztesége ne legyen. A hősiesség nyugalomával s a nyugalom hősiességével felelt a mór királynak, ki így szól hozzá :

— Én halált adok!
 — Az nekem élet
 — S hogy ne légyen, élj halottan,
 Hogyha kell, leszek kegyetlen
 — S én türelmes!

Megvan a darabban a másik nemzeti vonás is, a románczban el-
 áradó kedély. A fogoly herczeg, mint rabszolga, virágot szed a mór
 király leányával, s így dalol a rózsákról :

Ezek midőn reggel fölédredének
 Minő vidámak s ékesek valának
 S ha jó az est, sötét gyász mivé válnak,
 Elalva karjain a zordon éjnek.
 E pompa, versenytársa még az éjnek,
 Mit hó s bibor szivárványnya fonának.
 Minő tanítást nyujt a sötét fiának :
 Hogyan lesz egy nap vége annyi fénynek.
 A rózsza reggel mind kinyiltan álla,
 De hervadásra vitte ébredése,
 Bölesőt, koporsót egy bimbón találá.
 Nem ilyen-e szerencsénk ébredése,
 Rövid napon kell élte és halála
 S évszázadoknak perez csak eltünése.

Végre a kornak és a nemzetnek az exaltációig emelkedő hitbuzgó-
 sága is hatalmasan nyilatkozik meg, mikor a mór rabságban ha-
 lálra kinzott don Fernandoért jön boszút állni a keresztény had-
 sereg. Sötét éjjel a vár előtt táboroz a sereg s a spanyol király,
 Nagy Alfonzo és Henrik, Fernando öcsese azon vitatkoznak, kezd-
 jék-e az ostromot most éjjel, vagy reggelre hagyják.

És ekkor, a sötét színen, melyen az éj homályát a gyászruhák,
 gyászlobogók sötétítik még jobban; egyszerre földöntúli derengés
 árad el: egy látomás közeledik. Talpig színezüst páncélban, fehér
 tollas színezüst sisakkal, lengő hószinű lovagköpenyben jön don
 Fernando szelleme, hogy a hit fényét jelképező fáklyával diadalra
 vezesse a sereget.

Henrik és Alfonzo így vitatkoznak a harcz megkezdéséről:

Henrik. A napszekér letűnt a tengerárban
Alfonzo. Majd harezolunk homályban
Henrik. Nagy lesz e hareznak ára
Fern. h. kívül. Fel Alfonzo fegyverre, fel csatára!
Alfonzo. Hallod mi hang tör által
 A bús s a gyors legyen harsány szavával
Henrik. A harsonák zenéje
 S csatára hívó hang vegyül beléje
Alfonzo. Fel hát a harezra Henrik semmi kétség
 Az égtől oltalom jön
 (*Fern. sz. megj.*) És segítség!

Kegyelme lesz tevéled,
 Mert látva vallásod, hited s hevélyed,
 Te fegyveridhez állt az,
 Ki börtönömből engemet kiváltasz.
 Irányt merész hadadnak
 Az én vezérlő lépteim mutatnak,
 Hogy oly dicsőn vegyed be,
 Fezt, mint a mily forró a vágy szivedbe,
 Nem önmagadnak koronát találni,
 De az én estemet hajnalra váltani.

Változhatik, forronghat az idők izlése, de ez a jelenet mindig lelkesíti, megatja, fölemeli az embert, míg szivéből a haza, hősiesség és vallás hármasszentségének tisztelete ki nem veszett.

A béke csendjében nem vesznek el már a halkabb hangok s meghallatszik a Marot sima, csiszolt beszéde, Ronsard méla sóhaj-tása és Rabelais pajkos hahotája. A szellemi haladás világa az ország más meg más vidékén gyűl ki, de lassanként tömörülni kezd egy központ felé: ez a központ a versaillesi udvar. Oda siet, oda tömörül minden, a napkirály, a roi soleil köré, hogy egy ország története egy ember élettörténetévé váljék; — ez az egy ember XIV. Lajos. — A legsugárzóbb nap veti a legmélyebb árnyéket s a kor szemlélője vagy a fénytől szédül meg, vagy az árnytól vakul el s csak egy van, csak egyetlen egy, ki nem tévedő, biztos szemmel nézi mindkettőt; — ki a fény után nem törtet s az árnytól nem fordul el gyűlölettel. Olyan marad a fénynyel szemben, mint a márvány; ragyog benne a saját tisztaságánál fogva, de

szilárdsága folytán nem olvadoz tőle, még csak föl sem melegszik; — ez az egy, kinek elméje a márvány fényes sugárzása; — jelleme a márvány szilárd tisztasága: Molière.

Milyen szem kellett ahhoz, hogy meglássa a divatos, fényes külső alatt a bünt s az egyszerű alatt az erényt; milyen elme, hogy a jónak, rossznak okára leljen; — milyen bátorság, hogy mindegyikre rámutasson és milyen szív, hogy mindennek fölismerése után mégis valamennyit szeretni tudja. — Mondhat a történelem e korról jogtalan magasztalást, jogtalan ócsárlást, Molière mérlege az, melyen igaz ellensúly van föltéve mindennek ellenében. (Az ő szereplése fényes bizonyosága a mi legkiválóbb social-philosophiai írónk szavának, hogy «a mosolygó szem tisztábban látja az igazságot, mint az összeránczolt homlok».)

S ez a nagyszívű ember, ki utóbb is balsorsának napjaiban a saját nagyságának súlya alatt roskadt össze, mégis csendre tudta parancsolni szívét, ha az ítélet igazsága forgott szóban, mert még abban a korban, mikor az udvarnál keserű csalódások érik, mégis képes így szólni az udvar védelmére a Tudós nőkben:

«Szegény udvarra mennyi a panasz;
 Önök, tudósok mindent rákiáltnak,
 Minden bajért csak arra szórnak szitkot
 S ha műveiknek rossz a sikere,
 Az udvar izlését szídják le érte.
 Bocsássa meg, de én nyíltan kimondom,
 Hogy okosabban tennének önök,
 Ha tisztesebb hangon szólnának az
 Udvar felől: mert még sem oly bolond az,
 Mint tán önök uram, fejökbe vették.
 Érzéke van minden szép s jó iránt,
 Kifejti a finom, valódi izlést,
 A könnyed élczet, a mi többet ér
 Minden tudós képü pedánskodásnál.

s viszont, mikor az udvar fényes körében forog, akkor is kimondja a Mizantropban, hogy mennyire nincs őszinteség, barátság a fényes kör tagjai között. Végig hallgatja a távollévő barátok kigúnyolását a salonban s végre így szól bele:

Csak rajta bátran, udvaronc sereg!
 Senkit se kimélj, mindre sor kerül!
 Egy sincs pedig, kinek ha szembe jő.
 Kezet nem adtok, rá nem mosolyogtok
 S baráti csókkal nem pecséltitek,
 Hogy hívei s aláz szolgálai vagytok.

Szegény, megkínzott lelkű Molière! Mikor a még névtelen író, Poquelin a Molière nevet, a malomkő nevét választotta, talán csak azt az erőt érezte még magában, hogy összezúzza, a mi a hatalmába kerül, de nem sejtette, hogy utóbb súlya hatalmánál fogva önmagát morzsolja össze, mert jaj annak, ki mint ő, érző szívvel kerül bele egy fényes, de felületes élet forgatagába.

Nagynak látjuk akkor is, ha élettörténetének minden ismerése nélkül hallgatjuk kaczagását, melyre korának ferdeségei, hibái fakasztják, de bámulatunk csak akkor elég nagy, ha tudjuk, hogy nála ez a nevetés nem egyszer a halálra sebzett Eginidák nevetése. Tiszta, vidám kaczagással tör elő a forrás, — de előbb egy szilárd sziklakeblet kellett áttörnie. A forrás vidám csörgését megértik, de az áttört sziklakebel fájdalomát nem; — a XIV. Lajos vidám világa azt a kincset, mely a szikla mélyében nyugszik, nem is sejtí, nem is keresi, nem is találja.

Mialatt Franciaországban a szabad természetet rabigába hajtják, mialatt a királyi kertek bokrai a Le Nôtre zsarnok kertész ollója alatt merev, szabályos falakká válnak, addig fönn a szomszéd országban még szabadon zúg a német föld cserfaerdeje.

Sejtelmes érzés lepi meg a benne haladót. Egyszerre tisztább, szabadabb lesz a lég, mint mikor hegynek föl vezet az erdei út. Közeledünk. Mihez? Magunk sem tudjuk; de egyébként tűnnek elő az emelkedés bizonyítékai. Ott a sötét lebbenésű, a gyászpalástot ingató fenyő; zugása régi, rémes balladákat suttog. A sirból megtérő völegényről; az elátkozott, a nyugtot nem lelő vadászról sugja dalát a fenyő; német földnek szilaj erőjű sarja: Bürger. — Ott a magas, tiszta légréteg madara: a sas; elrepül messze, messze országokba, hogy megtérve onnan, elmondja, mit talált az idegen nemzetek legnagyobb kincsének, a költészetnek gyöngyei között, beszél ezekről a maga hazájának, a maga hazája

nyelvén; egy új világot nyitva meg előtte. Ez Herder. És ott az átlátszó, nyugodt, talán hideg, de mély és tiszta hegyi tó; tükrében minden kép tisztult alakban, de híven látszik. Ez Lessing.

Mintha delejes erő vonná most a magasba, úgy emelkedik fölfelé a tekintet, hogy meglássa azt, mi a természet erejének, jó-ságának és bölcseségének együttes alkotása: az égre tornyosuló bércezt, alapja szikla, palástja virág, koronája hó, tartalma arany. Goethe. A nagy nemzeti költők azért válnak hazájuk jóltevőivé, mert a nemzeti jellem sajátosságainak java az, mely bennük tömörült alakban kifejezésre jut. Vagy nincs-e benne e hatalmas bércezt négy alkotó részében, a sziklában, virágban, hóban és aranyban a germán szilárdság, érzelmesség, tisztaság, szívnemesség.

S annak a sok vonásban oly szerencsés kornak is nem apoteozisa-e Goethe egész egyénisége, egész munkássága; a szabad vizsgálódás magaslatára emelkedett tudomány; a nemzeti öntudat ébredése; az idegen érintkezésben táguló gondolkör; s a mesterkéltségből a természeteshez való visszatérés; ezek a kor irányeszméi s mindegyik ad egy-egy vonást Goethe írói jelleméhez.

De ha azt mondjuk, hogy abban a korban ezek az eszmék jutottak diadalra, akkor rámutattunk arra is, hogy annak a diadálnak küzdelmek eredményeképp kellett bekövetkeznie s csakugyan, Goethe életének első idejében a közfölfogásban ott kísértettek még az előbb említett eszmék ellenesei; a szabad gondolkozással szemben a babona, a tiszta tudomány helyett az alchimia és kabalistika; a nemzeti irány mellett az idegenek utánzása, s Goethe munkássága e küzdelmek nyomai nélkül nem is volna oly hatalmasan emberi, mint mikor látjuk, hogy a diadal küzdelmek árán volt megszerezve. Egyéniségének körvonalazására fölemlíthetnénk ugyan működésének ellentétes sarkpontjait is, a mely működésben bölcsélet és dráma, természettudomány és dal egyaránt helyet foglal, de viszont nem elég-e, ha az, hol Goethe óriás lényének körvonalait keressük, egyetlenegy mű lesz; az, mely magába zárja a legnagyobb mélységet és legnagyobb magasságot, mely mint a szivárvány a láthatár alján levő sötét, baljóslatú

felhőn nyugszik, hogy merész és szingazdag, ragyogó ívben emelkedjék az égboltozat zenitjéig. A Faust.

A bércznek, Goethe egyéniségének négy alkatórészét, a Faust egy maga is élénk tárja; a sziklát az erős igazság, a virágot a lírai részek bája, az égrenyuló csúcsot a vezéreszme magassága, az aranyat a gondolatok örök becse, sőt van a Faustnak egy része, melyben egymagában benne van mind a négy vonás; abban, mikor Faust a méregkehelyt, mit a tudás kételyei adtak kezébe, a husvétii éneknek, a hitnek szavára veti el.

Szelid, hatalmas, égi zengzetek
 A porban mért kerestek engemet
 Ott szálljatok, hol hívő szív dobog;
 Én hallom az ígét, de hinni nem tudok.
 A hitnek édes lánya a csoda;
 Én nem tudok fölszállani oda,
 Honnan ez édes hír hozzánk hatott. — —
 Mégis e hang, gyermekkoromtól ismert,
 Ma is a létbe szólít vissza ismét.
 A Sabbath méla csendjén illetett
 Csókjával akkoron az égi szeretet.
 Oly sejtelmes volt akkor a harangszó,
 Az imádság oly kéjes, szívből hangzó.
 Egy édes vágy mind titkosabban
 Erdőn-mezőn bolyonganom üzött
 S ezernyi forró köny között
 Világot érezzék születni önmagamban.
 Gyermekjátékot hirdetett az ének,
 A kikelet kísérte ezt a dalt,
 Emléke most e gyermek érzemeinek
 A végső elszánt tettől visszatart. —
 Oh zengj tovább, te égi Hallelujah,
 A köny szakad — — a földé vagyok újra.

Soha a mélység és magasság birodalmát úgy át nem hidalta még valami, mint ez a diadalív, mely az örök igaz számára van emelve a földről égbe vezető ösvény gyanánt.

Fönn éjszakon szintén törekszik az igazság nyoma után egy nép. Törekszik politikájában és törekszik költészetében. A svéd. S a két téren folytatott törekvés bámulatosan olvad össze ismét, a századokon át folytatott harcok a Wasa-család korában meg-

termik a gyűlölettől szikrázó, pártoskodó, de őszinte, hazafias költöket; Stjernhielm és Wensenius dalai egy-egy kardvillanása, egy-egy véstüze e kornak.

Majd jön a nemzeties törekvésektől elálló politikai elernyedés kora; nincs nemzeti törekvés a költészetben sem; csupa idegen utánzás, még pedig a legszerencsétlenebb választás szerint, a francia szellem utánzása, mely már lényegében is elüt a skandináv szellemtől. Azok a fények, melyek a költészetben itt kigyulnak, csupa mesterséges fényforrás, mely csak ideig-óráig világíthat, akár Skjotdebrand, akár Lannerstjerna az, ki e mesterséges fényt éleszteni törekszik.

De ekkor a XVIII. század alkonyán egyszerre homályosodni, sápadni kezd az előbbi véstüzek rőt fénye ép úgy, mint a mesterséges fények gyarló lángja, mert megjelent az égen a nagy észak csodája, a titokzatos, a varázsos, a rózsafényben eláradó, az arany nyilzáport lövellő északi fény. Megjelent a Frithiof-monda költője, Tegnér.

Talán nem is az új kor embere, talán nem is egy ember az, talán nem is ember az, a kinek szavát nemzete e dalból hallja. Nem, a vikingek sarja, a skandináv azt hallja ki ebből, a mit az északi tenger árja harsogó zengéssel csapódik a Solundar fjordhoz; kihangzik a dalból a hitrege, Gjalla kürtje, melylyel Idin harsonása köszönti az égbe ért harczosokat; s kihangzik az istenek dalnokának az ősz Bragenak diadaléneke, a drapa.

Az a kor, melynek ez északi fény jöttét látni adatott, sem jelenében, sem jövőjében nem tudta akkor nemzeti erejének bizonyítékát látni; csoda-e, ha multja fényét annyi lelkesedéssel látta kiáradni e műből.

Oh valóban ott ragyog ez északi fényben a derült rózsaláng, az arany nyilzáport szóró, a magasból jövő tiszta sugárzás.

Az elsőt ott látjuk föltünni, mikor a hős, Frithiof a szent berekbe siet Ingeborg királyleányhoz :

A csillag kel, lopózva szinte,
 Párjához, mint az ifju kél;
 Hajóm, szállj! Gyorsabb senki, mint te
 Hullám te hajts! Segíts te szél.
 Az Isten berke ime ott van;
 Jó istenekhez száll a ladik,
 A Balder templomában ottan
 Szerelmi istennő lakik.

Nyulánk, mint liljom karesu szára.
 Telt rózsza, mely virágba ment,
 Oly lángoló, mint Freya, bárha
 Mint isteneknek vágya, szent.
 Csókolj meg! És viszonya töltsék
 Majd ajkim a lángot reád.
 Eloszlik semmivé a föld s ég
 Ha nékem ajkad esókot ad.

Isten veled! Hajh, int az óra,
 De ad még hosszabb éjt az ég
 Egy végső esókot bucsuzóra
 Arczodra és ajkadra még!
 Aludjál most! Álmodj felőlem,
 S ha délben ébredsz, hű szived
 Tanuljon égni, vágyni tőlem:
 Isten veled! Isten veled!

Az északi fény másik elemét, az erőteljes, tiszta fényt ott, mikor az ifjú Frithiof és az agg Ring király alakjában a legne-mesebb két ellenfél áll szemben. A csatából megtérő Frithiof látja, hogy a szép királyleányt bátyja odaadta az agg Ring királynak. Oda megy Frithiof ennek udvarába, látni akarja még csak egyszer azt a kit szeretett, de mikor érzi, hogy az egykori láng újra fölcsap szivében, menekül és bucsuzik tőlük. A király azonban király ma-rad a gondolatban és a tettben is; betölti az északi hősök köteles-ségét, nem várja be a szalmahalált, hanem maga ad halált magá-nak; hogy hőshöz méltóan robogjon föl a szivárvány hidján Odin isten csillagtermébe.

Mialatt Európa minden nemzete, a két óriás nyelvcsaládnak, a germánnak és rómainak minden tagja eljutott a nemzeti lét biz-tonságának azon fokáig, mikor a multnak, jelennek és jövőnek

Hármas öntudata teszi hangzatossá a nemzeti lantosok szavát, az alatt egy földön, keletnek-nyugatnak határvető pontján halkán szól az ének, alig-alig zendül; tele van a szív bár, színig tele dallal, de az ének hangját megszakítja százszor kardok csattogása, átka gyűlölségnek; rabbilincs csörgése, zokogása gyásznak.

Emberi szellem legtisztább, hófehér virága, költészet, nehéz volt-e, csoda volt-e ott fakadnod dusan, hol a természet mosolya mindennel megáldott, oh de hogy sarjadhattál volna ki ott, a hol hajlós szárad vad vihar zilálja; fehér koronádat leveri a porba zápora a vérnek, szálló tüzes üszkők lehellete sorvaszt s napnak sugarától körüléd sötétlő tömlőcz fala foszt meg.

Ha enyhe ég alatt, ha békében ápolt földön terem meg a virág, azt mondjuk rá, ez a talaj áldása, ez az időjárás műve, de ha azt látjuk, hogy egy minden viszontagsággal megvert esztendőben, minden sanyaruságot látott földből is kisarjad a virág, akkor le tudnánk borulni, hogy úgy suttogjuk el, a mit érzünk: ez az Isten keze!

Az volt, igazán az!

Mi volt a te sorsod Magyarország népe? Ellenségek közét ékelt be a sors? Mert tudta, hogy megállasz; testvértelen voltál? Mint az oroszán sarj. — Elfordultak tőled? Féltek, hogy megismerve meg kell szeretniök. — Gyűlölködtek reád? Mert a gyűlölet, a csodálatnak és irigységnek korcsa.

Hittél a szószegőknek? Mert nem tudtad mi a szószegés? Hosszú haldoklásra szántak? Örökéletre virradtál belőle.

Nem több-e egy mostoha földön egy-egy halvány virág, mint egy istenáldotta földön egy virágerdő; nem több-e nálunk a századokig tartó téli fagy alatt a költészet egy virága, mint máshol ezer.

Micsoda tél volt az! Milyen hosszú, milyen dermesztő, milyen sötét. Bizonyynyal a természet legnagyobb erői lépnek munkába a tavasz érkeztekor; micsoda erők törtek ki itt nálunk a magyar költészet tavaszán, telet riasztó, sugarat ígérő, romboló, alkotó, rémület ébresztő, imádatot keltő megnyilatkozással.

Jött a tavasz! Lehull a jégbilincs s a folyó hatalmas árja

széles mederben, méltóságosan ömlik tova; sajátja az erő szülte nyugalom s a nyugalom szülte erő; hangja az ősi hazában zugó Don folyó hullámverése, akkor is, midőn az a kérdés harsan meg ajkán:

Régi dicsőségünk, hol késel az éji homályban — s akkor is, midőn az Isten szózatát hirdeti: Hazádnak rendületlenül légy hive óh magyar!

Így szól a folyam szabad árja; Vörösmarty szava.

Tavaszi van! Szól a rigó kaczagó szava; itt-ott gonyoló, pajzán hangba csap, de akkor is vidít, vele dalolunk, vele kaczagunk. Kisfaludy.

Tavaszi van! Megindul a görgeteg ott a hegyormon; harsogva, rohanva törtet, nem birva a saját erejével; félelmes hangja mennydörögve zúgja:

Romlásnak indult, hajdan erős magyar,
Nem látod, Árpád vére miként fajul?
Nem látod a boszus egeknek
Ostorait nyomorult hazádon.

Berzsenyi.

Tavaszi van! Rét füve, rengeteg árnya, partja pataknak mint borul im egyszerre virágba. Ott az álmodó ibolya, a szerelemtől piruló rózsa, az esküvőre siető liliom; a te lelked hallja meg és dalolja el nekünk e virágregéket. Tompa.

Tavaszi van. Még mindig hátra van az, mi az elemek őseréjének legigazabb megnyilatkozása; még mindig hátra van az, mi-ben egymagában van együtt minden jelenség; a folyam méltósága, a zengés hanggazdagsága, a romboló erő, az életfakasztó hatalom; hátra van még a tavaszi vihar.

De jön!

Szárnyalva, gomolygva torlik a felleg; ha sötét, ha havas, a szemet lebilincseli egy kép, ősi erő az, benne mi rejlik; hangja az Isten szózata; villámlása tekintete az urnak.

Szárnyal a vész, lerontja azt, mi silány, a mi gyöngye, de azt, mi létre van teremtve, a tavaszi vihara azt ezerszeres, ifjú erővel, tisztára varázsolt bájjal ruházza föl, hol élet fakadjon ott, a hol

átzugott az Isten küldötte, a tavaszi vihar, ha saját nagyságának súlya alatt összetörik is aztán.

A természeti erők küzdelmeiben a viharfelhő elhal; de halálából élet támad a földön, hogy azok, kik az élet áldásaiban osztoznak, áldva boruljanak le neved előtt; nyarat teremtő, élet-fakasztó, haláloddal bennünket életre váltó tavaszi vihar, Petőfi.

És jön a nyár!

A nyugalomra, összhangra törekvő természet munkásságának koronája. — Fensége csupa csend, csendje csupa fenség. A tavasz láza az el nem ért tükélyre törekvés; a nyár nyugalma az elért tükély öntudata.

Kitombolt viharok után csöndes, derült ég; bevégeztség ereje, ez vagy nekünk te, fajunknak megdicsőítője; te, a kinek pusztá léte egymaga ezer tanuságtétel a magyarnak nagyrahivatottsága felől; te, a kinek szózata elég ellensúly a magyarra szórt minden gáncs ellen; te, a ki egyszerre adtad meg nekünk multunk szeretetét, jelenünk hitét, jövőnk reményét: Arany.

Ösmagyar pogány hitünk áldozó papja, Hadur főtáltosa, a nagy igazlátó az, a ki benne föltámadt. Hisz már szózata is úgy zendül azzal a lassú, sejtelmes fenséggel.

Multunk szeretete ott hangzott dalában. Mikor nemzeti önérzetünket mindenki irtotta, tiporta, ki más az mint ő, a ki elzengi nekünk a magyarokról azt hogy:

«Ott valának, midőn Lengyelország népe
Másod izben térdelt Nagy Lajos elébe;
Ott valának, midőn a gögös Velenceze,
Az Adria tenger mátkája, kegyenceze,
A föld kincses háza és a világ ura
A magyar fegyvertől békeszót koldula.

És mikor jelenünk egét ezernyi sötét felleg borította be: ezeken át is az ő lelkének fénye tört át vigaszunkra! Felhőkön tört át csak, de fény volt az mégis, halvány is, burkolt is, perme-
tegen szűrődött át, de sugár volt mégis; ha elfátyolozta is szavai értelmét, ha másnak ajkára adta, Ossiánnak, Rachelnek, a rab madárnak, az új görög dalnoknak ajkára, az ő szava volt az

mégis. S mikor a jelen képe a legsötétebbre vált; mikor még neki is kétségbe kellett esnie rajta, akkor az ő kétségbeesése vált fölrázó jajkiáltássá. Mikor így dalolt:

«Kinek sötétes éjjelen
A hős apákhoz költözött
Daliák lelke megjelen
S alá néz bus felhők között
És int feléd: «Jer Ossián,
A holtakat miért vered fel?
Nincs többé Caledonián
Nép, kit te felgyujts énekeddel.»

Erre a dalra neki akarta bizonyítani a nemzet, hogy van még nép, kinek az ő Ossiánja nem hiába dalol.

És ime, a jövőt csakugyan ki mutatta nekünk a hit erejével, a remény bátorságával, a szeretet hősiességével, ha nem ő. Hisz mikor az ország a legnagyobb magyarnak halálán zokogott, erre a ravatalra, Széchenyi ravatalára a nemzet igazlátója is oda borult, de jövőbe látó lelke így szólalt meg:

Mi fölkelünk, a fájdalom vigasztal;
Egy nemzet gyásza nemcsak leverő;
Nép, mely dicsőt, magasztost így magasztal,
Van élni abban hit, jog és erő.

Minden szemlélet kezdete és vége, kiinduló és megtérő pontja csak a természet igazsága lehet. Vele kezdtük, végezzük is ezzel.

A természetnek legnagyobb adománya a fény, de tudjuk, hogy áldásban termékenynyé csak akkor válik minden sugár, ha van, mi azt fölfogja, bevegye, visszatükrözze; a nagy nemzeti költők megjelenése is a népek fölött virrasztó gond adománya; de áldásszá csak ott vált s ott válhatik mindenha, hol a lényükből sugárzó fényt a kor és nemzet jellemének, szívének, elméjének hármasságukra fogadja magába.

Budapest.

Győry Ilona.

ISKOLAI ÉRTESÍTŐK.

Leányiskoláink értesítőjének szemléjét — ezúttal először — egy immár teljessé fejlődött leánygimnáziumnak az «Országos Nőképző-Egylet» leánygimnáziumának értesítőjével kezdjük meg.* A letűnt évszázad utolsó három tizede általában nagyot lendített nőnevelésünk ügyén; gyökeresen átalakította, mondhatnók ujjáteremtette azt. E rohamos és mégis fokozatos fejlődésnek koronáját a nők egyetemi tanulmányainak megkezdődése s a mi ezzel összefügg, leánygimnáziumi tanfolyamok létesítése alkotta. Ezzel betetőzést nyert nőnevelésügyünk szervezete, s — bár terjedelmére nézve ma még szűkebb körben — egyenlő színvonalra emelkedett a fiuk nevelési rendszerével. Hála és elismerés illeti meg az Orsz. Nőképző-Egyletet, a miért a nőnevelésügyünk szervezetében mutatkozó nagy hézagot, mely egyfelől a felsőbb leányiskolák és tanítónőképző-intézetek, másfelől a nők egyetemi tanulmányai között mutatkozott, nagy anyagi áldozatok árán teljes leánygimnáziumának felállításával betöltötte, s ezzel nőnevelésügyünk szervezetét egységessé, rendszeressé tette.

Leánygimnáziumi tanfolyamaink vannak ugyan az Orsz. Nőképző-Egylet iskoláján kívül is; de ezek nem teljes gimnáziumok, s érettségi vizsgálatot e tanfolyamok növendékei csak más gimnáziumokban tehetnek. Ily tanfolyam van Budapesten a belvárosi közs. felsőbb leányiskolával kapcsolatban; ily tanfolyamot tartanak fenn a VII. ker. állami fiugimnázium tanárai is, kiknek leánytanítványai ez évben a nevezett fiugimnázium vizsgálóbizottsága előtt tettek érettségi vizsgálatot; ilyen tanfolyam van végre a budapesti VI. ker. állami felsőbb leányiskolával kapcsolatban. Ez utóbbi tanfolyam növendékei az 1900—1901-iki iskolév végén kerülnek érettségire s aligha csalódunk, midőn e tanfolyamban egy rendes állami leánygimnázium csiráját látjuk, melynek kifejlesztésének és megteremtésének dicsősége az intézet kitünő igazgatójának, Szuppán Vilmosnak nevéhez fog fűződni.

Egyelőre azonban az Orsz. Nőképző-Egylet iskoláját mint első és egyetlen leánygimnáziumunkat mutathatjuk be, fényes bizonyosságul annak, hogy az egyesület jelenlegi vezetőségét nagynevű megalapítójának, *Veresné Beniczky Herminnek* szelleme élteti és lelkesíti.

* Az állami tanítónőképző intézetek, sajnos, az idén sem adtak ki értesítőt.

I. Leánygimnázium.

Az «Országos Nőképző-Egyesület» leánygimnáziumának értesítője az 1899—1900. tanévről. Összeállította Pályi Sándor igazgatótanár.

Az iskola életében az 1899—1900. tanév nagyjelentőségű, mivel a IV. és VIII. osztály felállításával az iskola teljes nyolcz osztályú gimnáziummá fejlődött, melynek az érettségi vizsgálatok tartásának jogát — 88,499. számú rendeletével — Wlassics Gyula közoktatási miniszter már az 1899—1900. tanévre megadta, megengedvén egyszersmind, hogy a VIII. osztályba járó növendékek, az iskola sajátos viszonyaira való tekintettel, torna helyett főzési gyakorlatot végezzenek. Más tekintetben a pontosan közölt tananyag-kimutatás szerint a növendékek tanítása azon a színvonalon állott, mint a fiuké, noha a tanterv betüszereint véve a fiugimnáziummal meg nem egyezik. A leglényegesebb különbség, hogy a latin nyelv tanulását csak az V. osztályban kezdik meg. Az érettségi vizsgálatok tanúsága szerint azonban abban is kellő sikert érnek el.

A tanítás rendes időben kezdődvén, megszakítás nélkül folyt június 13-ig. A szokásos szüneteken kívül október 6-án, nov. 19-én — mikor gyászünnepet ültek — hamvazó szerdán, márczius 15-én, ápril 11-én, melyet szintén megünnepeltek, május 1-én és még május 9-én szünetelt a tanítás, ez utolsó napon Munkácsy Mihály temetésén való kegyeletes részvétel miatt. Az iskolai ismeretek kiegészítése céljából elvezették a növendékeket hét ifjúsági színelőadásra; az Urániában három előadáson vettek részt a növendékek. Ezenkívül megtekintették az Árpádkorból fenmaradt ocsai ref. templomot, a központi tejesarnokot, a budavári régi templomokat. Nagyobb kirándulást tettek Gödöllőre, hol a földmívelési miniszter meghívására az állami baromfitenyésztő telepet és a munkásképző iskolát tekintették meg. A legnevezetesebb tanulmányút azonban a VII. és VIII. osztály római tanulmányútja volt, melyet a husvétii szünet alatt ápril 5—19-ig tartó időben az intézet kurátorának, dr. Beöthy Zsoltnak fővezetése alatt tettek. (E kirándulást, mivel arról folyóiratunk májusi füzetében beszámoltunk, itt csak felemlítjük.) — Az intézetet dr. Erődi Béla, kir. tanácsos, főigazgató több ízben meglátogatta, ő elnökölt az érettségi vizsgálatokon is, és minden alkalommal teljes megelégedésének adott kifejezést. — Az intézetet nagy gyász érte tehetséges fiatal tanárának, dr. Schilf Márknak halálával, ki nek sírjára a növendékek állítottak emlékkövet, s kiről az értesítőben Pap Károly szentel meleghangú emléksorokat.

A leánygimnázium igazgatását az egyesület elnöksége és választmányja intézi. A fővezetést, mint az iskola kurátora, dr. Beöthy Zsolt vállalta magára, az igazgatói teendőkkal pedig Pályi Sándor rendes tanár volt megbízva. A tanári testület részben rendes, részben óraadó tanárokból állott; az óraadó tanárok között Beöthy Zsolt mellett olyan kitünőségek működtek, mint Alexander Bernát, Sebestyén Gyula, Gyomlay Gyula, Beke Manó, Fiok Károly, Moravcsik Géza és Szijártó Miklós. Tanítónők csak mint a rendkívüli tárgyak tanítói működtek; csupán a VIII. osztályban volt a magyar nyelv tanítására mint kiegészítő tanerő *Rózenberg Augusztá* alkalmazva. Az iskola népességét a következő adatok mutatják: A rendes *tanulók létszáma* 292 (és pedig 45, 57, 50, 46,

25, 22, 13 és 25 osztályonként). *Vallásra nézve: róm. kath.* 119; *gör.-kath.* 2; *ev. ref.* 27; *ág. ref.* 29; *izraelita* 115. *Anyanyelvre nézve: magyar* 188; *német* 3; *olasz* 1. Tandíj az I—IV. osztályban 140 korona, az V—VIII. osztályban 260 korona.

II. A felsőbb leányiskolák.

1. A budapesti m. kir. állami felsőbb leányiskola és a vele kapcsolatos továbbképző tanfolyam 1899—1900-iki huszonötödik iskola-évéről szóló értesítő. Közli: Szuppán Vilmos kir. tanácsos, igazgató,

Az 1899—1900. iskolaév történetéből említésre méltó, hogy a jelenlegi—1900. — esztendő az iskola megnyitása óta — 1875 okt. 20. — a huszonötödik, miért is az iskola 25 éves fennállását ez év okt. 20-án fogja megünnepelni. Tervbe van véve az iskola áthelyeztetése a jelenlegi «Erzsébet nőiskola» épületébe, mely épületet az iskola 1902-ben foglalhat el. Az iskolaév megnyitása a megszokott módon szept. 9-én történt, a tanítás pedig 11-én kezdődött.

Az újjászervezett továbbképző tanfolyam I. osztálya megnyílt, s tanterem szűke miatt az I. felsőbb leányiskola párhuzamos osztályát ideiglenesen beszüntették s ide helyezték a továbbképző tanfolyamot.

A tanári testület ez évben is gondoskodott a különböző hitfelekezeti növendékek vallási neveléséről, ez évben is hetenkint megfelelő iskolai istentiszteletben részesítette őket s a róm. kath. növendékeket a nagy ünnepek alkalmával a gyónáshoz vezettette.

A testi nevelést előmozdította a testgyakorlás és a táncz, melyet külön táncztanfolyamban gyakoroltak.

A tanítás az 1890-ben megállapított «Állandó tanításmenet» szerint folyt; különösen figyelmet fordítottak a magyar s az idegen nyelvek tanításmódjára.*

A VI. párhuzamos osztály növendékei tanítást hallgattak az ág. hitv. ev. elemi iskolában, hogy neveléstani tanulmányaikat gyakorlatilag keresztülvive is lássák. — Az intézet felső osztályainak növendékei látogattak a Nemzeti Színház ifjúsági klasszikus előadásait. — A gimnázium irányú osztályok növendékeit (III—VI.) rendkívüli rajzórákban oktatta Szerémi Alajos int. rajztanár.

Tanulmányi kirándulást a növendékek a következő helyekre tettek: Szent-Gellért hegyre, az állatkertbe, a budai hegyekbe, az orsz. képtárba, a Nemzeti Múzeumba, a románstílusú Bakács-téri templomba, az új országházba, az igazságügyi palotába, a Mátyás-templomba, a királyi palotába, az egyetemi növényteni kertbe, a villamos részvénytársaság telepére, Besnyőre, Gödöllőre s Visegrádra. Négy ízben vettek részt az «Uránia» előadásaiban.

Öt iskolai ünnepet tartottak az iskolai év megnyitásán és bezárásán kívül: a király ő felségének nevenapján; megboldogult Erzsébet királyné emlékére; az 1848-iki törvények szentesítésének emlékére; az

* A tanári testület a módszertani nevelési eljárás megbeszélésére 15 értekezletet tartott.

énekben és szavalásban elért eredmények bemutatására két ének- és szavaló-estélyt.

A növendékek egészségére nagy gondot fordítottak. A lépcsőházak, folyosók fűtve voltak. A vízvezetéki csapokon Pasteur-Chamberlain-féle szűrő volt alkalmazva. — Ragályos betegedés 45, kitiltás 60 volt.

A tanári testületben kevés változás volt. A latin nyelv tanításával a gimn. tanfolyamokban Timár Pál bízott meg. Dr. Kurbel János segédlelkész megbízásából fölmentett. Bosányiné Edwads Ellen angolnyelvi tanítónőt az intézettől való távolléte alatt férje Bosányi Iván ügyvéd úr helyettesítette. Hermann Róza igazgatónőt a tanári testület helyettesítette szabadsága alatt.

Ez évben is az igazgató s a tanári testület több tagja fejtett ki irodalmi és egyesületi működést.

Kegyelet s jótékonyság nyilvánult adományokban s gyűjtésekben. Erzsébet királyné emlékére emelendő templom javára 74 koronát, a gimn. ösztöndíj alapjára 84 koronát, a «Gyermekbarát»-Egylet számára 74 koronát gyűjtöttek.

Az iskolai évi vizsgálatok június 5—13-ig tartottak, az évváró ünnepély pedig június 15-én tartatott.

Az intézet tanári testülete 31 tagból állott, kik közül tanítónők: Bacherné Goldzieher Ilona, özv. Bokelbergné Zimmermann Ilka, Bosányiné Edwads Ellen, Buzogány Ágnes, Décei Janka, Egan Lujza, Hermann Róza, Kurtzné Zelles Ételka, Odor Emilia, Odor Henriette, Schlatterné Juhász Krisztina, özv. Solyomné Rozenberg Izabella, Szerkes Margit, Vargyasné Petz Vilma. — *A növendékek létszáma*: II., III., IV., V. és VI. párhuzamos lévén, 470 volt. *Vallás szerint*: *róm.-kath.* 131; *ág. ev.* 20; *helvét* 21; *gör. kel.* 1; *izraelita* 297. — *Anyanyelv szerint*: *magyar* 466, *német* 2, *más nemzetiségű* 2. Az V. a) osztályban 50 közül 23, a VI. a) osztályban 15 tanult latin nyelvet a vall. és közoktatásügyi miniszter engedélye értelmében. A továbbképző tanfolyamon szintén volt latin nyelvi tanítás.

Az értesítő közli tananyag kimutatását, a tanévben használt tankönyvek jegyzékét, az intézet felszerelésének és gyűjteményeinek gyarapodását, a statisztikai kimutatást és az iskolai hirdetést.

A növendékek 10 korona beiratási díjat és 160 korona tandíjat fizetnek.

2. Értesítő a besztercebányai m. kir. állami felsőbb leányiskola 1899—1900. iskolaévről. Közli: Kerner Péter igazgató. 17-ik évfolyam.

Szeptember 6-án nyitották meg a tanévet ünnepélylyel s a rendes tanítást e hó 7-én kezdték meg s minden megszakítás nélkül június 16-ig folyt. A tantestületben volt némi változás. Kerner Margit s. tanítónőt saját kérelmére elhelyezték s helyébe szintén saját kérelmére Polereczky Irma r. tanítónőt helyezték. Szabadságot élvezett Vraniczany Gabriella szeptemberben s Gutáné Oláh Mária szept. 15—decz. 15-ig. É tanévben 1-gyel több növendék iratkozott be, mint a mult esztendőben; többeket vissza kellett utasítani helyszúke miatt, parallel osztályokat pedig nem engedélyeztek. A tanítást nehezíti a tanulók előképzettsége, látókörük különbözősége és többnyelvűsége. A tanítási eredmény kielégíthető s a növendékek magaviselete általában jó volt.

A vallási nevelésre is gondot fordítottak. A tanulók felekezeti különbséggel rendszeren jártak nyilvános istentiszteletre.

A hazaszeretet ápolására három iskolai ünnepélyt tartottak, ú. m. : október 6-án, november 19-én és az iskolaév végén.

Az egészségi állapot kedvező volt. Csak három vörhenyeset fordult elő.

Több tanuló az intézet támogatói által felajánlott jutalommal tüntettetett ki. — Az iskolát Szuppán Vilmos kir. tanácsos, miniszteri biztos látogatta meg.

A tanári testület 16 tagból állott; köztük tanítónők Dercsényi Izabella, Gútáné Oláh Mária, Jurkovichné Károlyi Ilona, Litschauer Teréz internatusi igazgató, Polereczky Irma, Serédy Ilona, Stauffer Emilia, Svetschine Georrina, Vranyczany Gabriella. — A növendékek létszáma 180 volt, még pedig $42 + 42 + 40 + 26 + 17 + 13$. Vallás szerint: róm. kath. 75; ág. ev. 51; ev. ref. 5; izraelita 49. Nemzetiség szerint: magyar 175, német 2, cseh 1. Közölve van a szervezet kivonata, a feldolgozott tananyag, tankönyvek jegyzéke, internatusi rendtartás, számtalan statisztikai kimutatás stb.

3. Budapesti IV. kerületi községi nyilvános felsőbb leányiskola ötödik értesítője az 1899—900. tanévről. — Szerkesztette Hahóthy Sándor, igazgató.

Az elmúlt tanév nyugodtan folyt le. Említésre méltók az év történetéből a következők. A tanári testület köszönetét nyilvánította Szabó Károly tanácsos úrnak, ki ez év folyamán elhagyta a közoktatásügyi ügyosztályt, hogy a közlekedési osztályt vegye át. A tanári kar részéről dr. Semayer Vilibáld volt szabadságon, kit a tanári testület helyettesített. Az egészséges testi nevelés céljából növendékeinket kivitték a szabadba szórakozni, játszani s tanulmányukat a tapasztalatok által gyarapítani; elvezették őket továbbá képzőművészeti kiállításokba, az Urániába, panoramába, körképekbe s állatkertbe. A gazdasági ismeretek bővítése végett kirándultak a növendékekkel a főváros közelében fekvő helységekre. A vallásos nevelésre nagy gondot fordítottak: a növendékeket templomba vezették, iskolai isteni tiszteleteket tartottak hetenként, s a katolikus növendékeket a gyónás és áldozáshoz háromszor kísérték el.

Meg kell még emlékezni az iskolával kapcsolatosan működő VII. s VIII. gymnasiumi tanfolyamról, melyet a kormány s a város erkölcsileg meg anyagilag is segívez s a mely a budapesti kerületi kir. főigazgató úr vezetése alatt áll. E tanfolyamnak a jelen esztendőben 16 növendékből álló VII. osztálya volt csupán. A miniszteri biztos ez évben is Berecz Antal volt.

Iskolai ünnepélyt tartottak: november 19-én megboldogult nagy királynénk emlékére; márczius 15-én és április 6-án az 1848-iki törvények királyi szentesítésének emlékére; május 6-án matinét rendeztek az iskola barátainak és június 8-án a koronázási évfordulón.

A tanári testület állott 21 tagból, köztük tanítónők a következők: Janecz Erzsébet, Patterson Sarolta, özv. Radnai Jenóné, Spillenber Mária, Tavasz Rózsa.

A növendékek létszáma 300 volt, az V. oszt. párhuzamos. Vallás szerint a létszám nincs kitüntetve. Az értesítőben Radnai J.-né «Er-

zsébet királyné emlékezete» című emlékbeszéde, a rendtartási szabályok, a statisztikai adatok s a használt könyvek jegyzéke van közölve.

4. A debreczeni ev. ref. egyház felsőbb leányiskolája az ezzel kapcsolatos tanítóképezde és elemi leányiskola értesítője az 1899—1900. iskolai évről. Szerkesztette Dóczy Gedeon igazgató-tanár. XXVI. évfolyam.

A tanévet szept. 4-én kezdték meg, s 8-án nyitották meg ünnepélyesen. Rendes szüneteken kívül boldogult királynénk emlékünnepén; szüretkor okt. 6—15-ig, vásár alkalmából jan. 14—15 meg ápr. 23—24-én és máj. 21—22-én a majális alkalmából szünetelt a tanítás. Dr. Somogyi Zoltán hivatalos szemvizsgálatot tartott. Az iskola látogatást nagy tiszt. Mitrovics Gyula és Safár László urak teljesítették. A tantestület 10 ülést tartott az igazgató jelenlétében. Az évváró vizsgálatok Kiss Albert úr, az igazgató tanács elnökének vezetése, s nagyszámu szülők érdeklődése mellett folyt le. A vallásos érzelmeket a vásár- és ünnepnapi isteni tiszteletben való részvétellel ápolta. Az ifjusági könyvtárt a névendékek szorgalmasan használták. A tanári testület 14 tagból állt, kik közül tanítónők a következők: Kalocsa Róza, internatusi igazgató, Karácson Ottilia, Kóos Ottilia, Konrád Terézia, Kovács Lujza, Yenny Eliza, Zalai Emma, Dóczy Ilona. A növendékek létszáma a felsőbb leányiskolában: $58 + 50 + 45 + 39 + 27 + 14 = 247$. Vallás szerint: ev. ref. 200, ág. ev. 6, rom. kath. 17, unit. 2, izraelita $19 = 245$. Az értesítő közli még a tanszerek, a könyvtár gyarapodását, más más statisztikai adatokat, felszerelést, taneszközök szaporodását feltüntető kimutatást s a használt könyvek jegyzékét; az elemi iskolára s a tanítónőképezdére vonatkozó adatokat, az internatus leírását.

5. Értesítő az egeri m. kir. állami felsőbb leányiskola 1899—1900-iki második iskolaévről. Közli: Révy Ferencz igazgató.

Az iskolaév szeptember 4-én tartott «Veni Sancte»-val kezdődött s másnap rendszeren tanítottak. Az intézetben a III. osztályt is megnyitották, s ezért az iskola kénytelen volt más nagyobb bérházba költözni. Az iskolában csak délelőtt volt tanítás.

A testi nevelés előmozdítására a növendékek télen korcsolyáztak, nyáron meg az udvaron végeztek játszási gyakorlatokat a primitív torna-szer gyakorlatokon kívül. A szellemi nevelésre is nagy gondot fordítottak: áldozni, gyónni, a nagy ünnepek alkalmával szent misékre minden ünnepnap vitték növendékeiket. Az egészségügyre is a legnagyobb figyelemmel voltak. Tanulmányi kirándulásokat is tettek az «Allatseregletbe», az Érsekkertbe növényteni szemléltetés céljából, a jogliceum könyv- és képtárába. Edison fonográfját az intézetben mutatták be. Iskolai ünnepek voltak: 1899. okt. 4-én a király nevenapján; november 20-án megboldogult királynénk emlékére; április 11-én az 1848. évi törvények szentesítésének évfordulóján s jún. 8-án a koronázás évfordulóján. A kegyelet és jótékonyág gyakorlására is fordítottak gondot. A tanítás a hivatalosan elfogadott tanmenet szerint folyt, a főfelügyeletet Berecz Antal min. biztos úr gyakorolta. 21 értekezletet tartottak. A tanári testület 9 tagból állott, kik közül tanítónők: Blasovszkyné-Tabódy Sarolta, Jurássy Berta, Latzkovich Ilona.

A növendékek létszáma: $16 + 28 + 20 = 64$ volt. Vallás szerint rom. kath. 13, ág. hitv. ev. 4, helv. hitv. ev. 1, izraelita 47. Egy növen-

dékre 139 mulasztott óra esik. Az értesítő közli a tárgyalt olvasmányok, szavalatok és írásbeli dolgozatok, a használt tankönyvek jegyzékét, az iskola felszerelésének gyarapodását, statisztikai kimutatást; továbbá az iskola igazgatójának, folyóiratunk mai számában közölt és sok megszívlelésre alkalmas eszmét tartalmazó értekezését.

6. A fiumei m. kir. állami felsőbb leányiskola, az állami elemi leányiskola és az állami kisdudóvoda értesítője az 1899—900-iki iskolaévről. Közli Váncza Mihály h. igazgató.

Az 1899—900. tanévet szeptember 6-án «Veni Sanctæ»-val kezdték meg. Másnap már rendszeren tanítottak. A vallásos érzelem fejlesztésére ügyeltek, rendszeren jártak istentiszteletre, gyónásra meg áldozásra. Először áldozott 22, bérmáltatott 15 és confirmáltatott egy növendék. — A növendékek egészségét a legnagyobb kitartással ápolták; melynek az volt a következménye, hogy az iskolai tanítás nem szakított meg csak február 1-től pár napra egy pár mumsos beteg miatt. — Az iskolai ünnepélyek a következők voltak: október 4-én Ő Felsége nevenapján; november 19-én Felséges Királynénk névünnepeének évfordulóján; december 7-én az iskolai ének és zeneestélyén. — Iskolai látogatók voltak: dr. Zsilinsky Mihály államtitkár, gr. Szápáry László kir. kormányzó, Donáth Imre tanfelügyelő, Szuppán, Vilmos min. biztos és Hermann Antal igazgató urak. — A tanári kar 1899—1900-ban 15 tagból állt, kik közül tanítónők a következők: Babare Adél, Corvin Piroska, Cidiène Kövesdy Albertina, Dunayné Vranjeczány Janka, Fülöpné Sargavy Erzsébet, Gross Leopoldina igazgató, Jungné Zerbs Rozina, Kerecsényi Gizella, Simonetti Klementin, Szegfi Emilia. — A növendékek létszáma volt: 49 + 43 + 47 + 44 + 24 + 17. Vallásra nézve: rom. kath: 167, ev. ref. 6, ág. ev. 5, gör. kath. 3, gör. kel. 2, izraelita: 44. Anyanyelv szerint: magyar 82, olasz 86, német 33, horvát 24, angol 2. — Egy-egy tanulóra 472·04 óra mulasztás esik. — Az értesítő közli a használt iskolai könyvek, az intézet felszerelésének, butorzatának és taneszközeinek gyarapodása, az iskolai könyvtár jegyzékét, az intézeti segélyegyesület működését s más statisztikai adatokat.

A II. része az értesítőnek a m. kir. áll. elemi leányiskola ügyeivel foglalkozik. A növendékek létszáma a hat osztályban, melyek közül az első kettő párhuzamos volt, a következő (37 + 39) + (36 + 38) + 55 + 67 + 22 + 12. Vallás szerint: róm. kath. 259, ref. 5, ág. ev. 7, gör. kel. 3, izraelita 42. Anyanyelvre: magyar 77, olasz 169, német 43 és horvát 27.

A m. kir. áll. kisdudóvodának 52 fiu és 50 leány növendéke volt.

NÖNEVELÉSI SZEMLE.

Király Ő Felsége 70-ik születésnapját nagy örömmel és lelkesedéssel ünnepelték országszerte. A Tanítók Országos Bizottsága s a kath. tanítók aug. havi nagy gyűlése hódoló feliratokban juttatták a trón zsámolyához a magyar tanítóság érzelmeit. A honfiui és alattvalói örömnnyilvánítás alkalmából elhangzott szép beszédek közül Jókai Mór következő szavait jegyeztük fel kegyeletes emlékül:

«A keresztényiség kilenczszázados évfordulója, Szent István király névünnepe, dicsőn uralkodó királyunk hetvenedik születésnapja, mint a «korona» csillagzat égi képlete, sorakozik egymás mellé. Örömmel ünnep valamennyi Magyarországon. Valóban örülni kell a keresztényiség megállapításának s megalapító szent királya nevének ünnepén minden hű polgárnak. Hogy hazánkból erős ország lett, népünkben művelt nemzet, hogy annyi vészből, országromlásból újra feltámadtunk, az e fölötti hálaérzet szent koronánk első böles viselőjére emlékeztet mindnyájunkat, kik a honszeretet vallásában egyesültünk. De ugyanaz az általános vallás, a honszeretet emeli arczainkat az ég felé, hálateljesen a csillagok és nemzetek urához azért a kegyért, hogy felséges uralkodónkat, Ferencz József királyunkat, életének mentori szakához emberi egészségben s fejedelmi lélekerőben eljutatta.

Sok hasonlatosság, a történelmi nagy momentumok ismétlődése található szent koronánk első és mostani fölkezt uralkodójának ország-lása között. Mindkettőjüknek ugyanaz a nehéz, de dicsőséges missió jutott a sorstól; egy nemzetet újjáalakítani; egy országból államot tömöríteni; kifelé hatalmat, benn békét, jólétet szerezni, igazságos törvényekkel a nép minden osztályát megvédelmezni, az alkotmányos kormányzást megszilárdítani.

Mindkét királyunkat súlyos csapásokkal látogatta meg az Isten, szívünknek legfőbb részére, családi boldogságára bocsátva le kipróbáló vészangyalait. De adott erőt a királyi sziveknek Isten, hogy e csapásokat megtöretlenül elviselhessék; és adott jutalmat, hogy a mit saját boldogságukban elvesztettek, azt népük boldogságában megtalálják.»

★

Dr. Wlassics Gyula ministert a Párisban ülésező összehasonlító jogtudományi nemzetközi kongresszus tiszteleti elnökévé választotta. A minister F. Baguin-hez, a kongresszus főtítkárához intézett levélben köszönte meg a kitüntetést. Wlassics minister úr, ki mint halljuk, szeptember hó közepe táján utazik Párisba, a kiállítás megte-

kintésére, nyári üdüléséből szeptember elején jó egészségben visszaérkezett s hivatala vezetését azonnal átvette. Adja Isten, hogy jövőben nemes törekvéseinek s hazánk közoktatásügyére oly nagy jelentőségű reformterveinek keresztülvitelére állandó jó egészsége mindenkor segítségére legyen.

★

A világkiállítás kitüntetései. Nemzeti érzésünk büszkeséggel mutathat rá azokra a kitüntetésekre, melyekben hazai kiállítóink a párisi kiállításon minden téren részesültek. Nagyszámú kitüntetés esett osztályrészsül a közoktatásügyi csoport kiállítóinak is, kiknek névsorát a következőkben adjuk:

Az I. csoport 1. osztályában (gyermeknevelés, elemi oktatás) nagydíjat (Grand-prix) kaptak: a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministerium, az állami elemi oktatásügyi terén tapasztalt nagy haladásért; Budapest székesfőváros, mint a közoktatásügyi kormány legbuzgóbb támogatója a népoktatás terén; Horvát-Szlavonország kormánya. Ezzel kapcsolatban közreműködő arany-érmeket kapott Budapest III. kerületének polgári leány- és női ipariskolája (igazgató: Dr. Gööz József.) Mint önálló kiállítók arany-érmeket kaptak: a tanítóképző-intézeti tanárok orsz. egyesülete, az orsz. tanszermuzeum és az eperjesi óvónő- és tanítóképző-intézet (igazgató: Láng Mihály). A tanszermuzeummal kapcsolatban, mint közreműködők, ezüst érmeket kaptak: Kogutovicz M. földrajzi intézete, térképeiért; dr. Tóth M. geológiai térképeért; dr. Eben Mihály arab számoló-gépeért; a polgári iskolai egyesület; egyetemenyomda; bronz-érmeket higiénikus iskolai vízszűrőjeért, Piller József tiszaujlaki tanító és Bombig H. (Fiume) domborművű képeért; Peres Sándor óvodai munkáért; elismerő-oklevelet: Zigmundik János tellúriumáért, továbbá Székely Gáborné, Cserépi Dömötör, Kovács Zsigmond, Tóth Sándor, (Perlak) és Stepanke Albert (Budapest). — 2. osztályban (középiskola). Grand-prix: vallás- és közoktatásügyi ministerium (fiú- és leányoktatásért), Országos nőképző-egyesület, Erzsébet nőiskola. Aranyérem: Kogutovicz és társa, Lendl Adolf dr. Ezüst-érem: Várday Szilárd, Juba Adolf dr., Matisz János A. Hankó Vilmos dr. Bronz-érem: Gyulai László, Kiss János, Kemény Ferencz dr. Balog Mór, Collaud Ferencz, Református főgimnázium Budapest. Elismerő-oklevél: Erdélyi Mór. — 3. osztályban (felső-oktatás). Grand-prix: József-műegyetem, Eötvös Lőránt báró, Vallás- és közoktatásügyi ministerium. Arany-érem: Erdészeti és Bányászati Akadémia (Selmeczbánya) Högyes Endre dr., Lóczy Lajos dr., Magyar természettudományi társaság, Kisfaludy-társaság. Központi ornitológiai állomás, Warta Vincze dr. Ezüst érem: Abt Antal, Apáthy István dr., Davida dr., Fabiányi R. dr. Fröhlich Izor dr., Klug F. dr., a műegyetem mechanikai műhelye, Than Károly dr. Udranszky L. dr. Zipernovszky Károly. Bronz-érem: Kétly Károly dr. Dícsérő-oklevél: Egyetemi botanikus kert. — 4. osztályban (művészi oktatás). Grand-prix Senki. Arany-érem: Iparművészeti iskola, Minta-rajztanoda és rajztanárképző. Ezüst-érem: Tamásiné Gál Anna, Novák Vincze.

★

Új tanítónőképző Bpsten. A vallás- és közokt. m. kir. minister a budapesti Fröbel ovónőképzőnek tanítónőképzővé alakítását a főváros kir. tanfelügyelőjéhez intézett leiratával elrendelte. A ministernek ez az intézkedése nagyjelentőségű. Tanítónőképzőt ad a főváros balparti részének s a növendékeknek a budai tanítónőképzőbe özőnlését mérsékeli. Az új tanítónőképzőnek szept. hóban egyszerre három osztálya nyílt meg s a jelentkezők száma itt is igen nagy volt.

*

Új kath. tanítónőképző. Szegeden a jelen tanévvel apácák vezetése alatt új kath. tanítónőképzőt nyitott a megyéspüspök. Egyelőre csak az első és második osztály nyílt meg s ideiglenesen az ottani kir. kath. férfi tanítóképző tanárai végzik a tanítást. Az első osztályra augusztus végefelé már 45 tanuló jelentkezett.

*

A Pécs- és vidéki tanítónő-egyesület ez évi közgyűlésén mindössze 12 rendes és 2 pártoló tag jelent meg. A rendes tagok e közönye megrovást érdemel, annál inkább, mivel az egyesület eddig szép sikerrel működött. Futima Sarolta polg. isk. tanítónő, mint az egyesület al-elnöke megnyitotta az ülést, mire Ehnn Emilia titkár fölolvasta az évi jelentést. A jelentésből megtudtuk, hogy az egyesület által kitűzött pályázat meddő maradt, a kitűzött pályatételre egyetlenegy dolgozat sem érkezett be. Ezzel kapesán a közgyűlés felhívja a választmányt, hogy a pályázatot ujítsa meg, esetleg tűzzön ki új pályakérdést, úgy, hogy arra az egész ország tanítónői pályázhatnak. Pályadíj 50 K. Utána German Istvánné, pécsi tanítónő a lányok testi neveléséről olvasott fel érdekes, komoly tanulmányt, ajánlja a kirándulásokat, a tornagyakorlatokból a rend- és szabadgyakorlatokat és különösen a játékot és ennek keretében a labdázást is, a szertornázást azonban ellenzi. Miután felolvasó határozati javaslatot nem terjesztett elő, felhivatott a választmány, hogy a hangoztatott vezéreszmék alapján állítson össze a kivitelre nézve konkrét indítványt és jelölje a módozatokat, mint volna ez a város leányiskoláiban mielőbb foganatosítható. A pénztári jelentés szerint az egylet vagyona 2885 K. 88 fill. Elnök jelenti még, hogy az év alatt 2 szegény tanító és 1 tanítónő nyert segélyt.

*

A népoktatás intenzivebbé tételét célozza az a nagyjelentőségű ministeri rendelet, mely 62491. szám alatt valamennyi kir. tanfelügyelőnek megküldetett. E rendeletben a tanév pontos megkezdésére, a mindennapi és ismétlő iskolások rendes iskolába járás ellenőrzésére, a vallásos nevelés előmozdítására hívja fel a minister a tanfelügyelők figyelmét. Elrendeli továbbá, hogy a tanfelügyelők a tanügyi adminisztráció mellett az iskola beléletét és működését is irányítsa és vezesse; gondja legyen a havi tanítói értekezletek megtartására és arra, hogy azokon az iskolák beléletét és azok színvonalának emelését célzó kérdéseket tárgyaljanak; a vonatkozó jegyzőkönyveket a kir. tanfelügyelő pontosan nézze át és a tanítói testületnek mindenkor ha szüksége forog fenn — szakavatott észrevétellel és utasítással küldje vissza. Felhívja

a rendelet arra is a tanfelügyelőséget, hogy a hol a vezetésre alkalmas tanító és legalább 20 ismétlő tanköteles van — az áll. el. iskolákkal kapcsolatosan a gazdasági ismétlő iskola szervezése és mielőbbi megnyitása iránt tegyen azonnal lépéseket, a hol pedig képesített tanító ez iskola vezetésére nincs a jogosítvány megadására a miniszternek jelentést tegyen. Rendelkezik még a miniszter e köriratában a tandíjak alól való felmentés s a beíratási díjaknak a könyvtárak javára való fordítása, továbbá a szegény gyermekeknek könyvekkel való ellátása s a tanítói ötödéves pótlékok idejében való bejelentése tárgyában is.

★

Dr. Molnár Evelin. Ama magyar nők száma a kik tudori diplomához jutottak, ismét megsaporodott egygyel. A legújabb doktornő Molnár Evelin, Molnár Albert makói állami főgimnáziumi tanár leánya, a ki a zürichi egyetemen végezte tanulmányait, s jeles dolgozataival folyóiratunkat is megtisztelte. Molnár Evelin a fizikai és matematikai szakra készült s a tanári vizsgát letette. E vizsgálat alapján, a mely alapos tudását fényesen igazolta, valamint kitünő disszertációjára való tekintetből a tudori oklevelet minden külön vizsgálat nélkül megkapta. Dr. Molnár Evelin tehát olyan kitüntetésben részesült, a milyen a férfiaknak is csak kivételesen jut osztályrészul.

★

Női műépítész. Paulas Erika k. a., ki tudvalevőleg nem régen a műépítész vizsgát szép sikerrel tette le Budapesten, mi által a nővilág számára az érvényesítésnek egy új birodalmát hódította meg, legutóbb győztes lett egy állami építkezés ügyében megtartott nyilvános árlejtésen. Első s kétségkívül nagy horderejű és nagyérdekű eset ez, hogy egy nő állami építkezést végezzen. Paulas k. a., mint legolesőbb ajánlattevő e napokban nyerte meg végleg a 300,000 kor. költséggel előírányzott besztércei erdőigazgatósági palota építését s a miniszterium is jóváhagyta a műépítész kisasszonynyal megkötött vállalkozói szerződést.

★

Lubrich Agost dr. egyetemi tanár, a tudós pedagógus f. évi július 14-én 75 éves korában elhunyt. Neveléstudomány című műve, melyet 1868-ban írt, ma is a legelterjedtebb a maga nemében. Ezt a könyvet a magyar tudományos akadémia 200 arannyal jutalmazta. — Áldás és kegyelet virraszt hamvai fölött.

IRODALOM.

KÖLTŐINK TERMÉSZETÉRZEKÉRŐL. Irtá: *Schmidt Mariska*. Budapest. Athenæum. 1900.

Jelen munka dr. Schmidt Mariska tudori értekezése képen készült, s ez a körülmény magában véve elég arra, hogy érdekeltséggel forgassuk, mert dr. Schmidt Mariska az első magyar nő, ki a széptudományokból doktorátust tett, miután már előbb a középiskolai tanári oklevelet megszerezte. Érdekeltséggel forgathatja azonban e kis tanulmányt az is, ki azt szerzőjére való s a megjelenés különösebb körülményeire való tekintet nélkül olvassa. Nemcsak kellő szeretettel foglalkozik tárgyával, de kellőképen el is mélyed abban; fitogtatás nélkül is kellő olvasottságot tanúsít, s az olvasottakat nemcsak összefoglalja, de belőlük új és határozott ítéleteket alkot, melyek igazságáról az olvasót is meg tudja győzni. Bizonyos őszinte, naiv lelkesedéssel hivatkozik a költőkre, kiket tanulmányoz s a róluk mondottakat jól választott szemelvényekkel igazolja. Jól esett látnunk, hogy az asszonyok az első ilyenmű tanulmányokkal nem vallottak szégyent, s mivel ez elvitázhatatlanul Schmidt Mariska érdeme: büszkék vagyunk rá és hálásak vagyunk érte. S. J.

★

MÉRGEK A MINDENNAPI ÉLETBEN. dr. *Vámosy Zoltán* egyetemi m. tanár. Budapest. Dobrovsky és Franke kiadása. Ara 50 fillér.

A közegészségügyi egyesületben tartott előadásából is jól ismert fiatal tudós ezen kis művében sok olyan anyagra hívja fel a nők figyelmét, melyek a háztartásban csaknem naponként szükségesek, de a melyekkel — bár mérgesek — nem bánunk kellő óvatossággal s a melyek aztán valóban gyakran okoznak komoly veszedelmet. Ilyenek pl. a világító gáz, a különféle festékek, olomeszközök stb. Ezek veszedelmességét könnyen érthető módon, vonzó előadással mutatja be a szerző, a legnagyobb óvatosságra hívja fel a gazdasszonyok figyelmét. Ajánljuk a tanúságos kis füzetet olvasóink figyelmébe.

★

MAGYARÍTÓ SZÓTÁR a szükségtelen idegen szavak elkerülésére. A magy. tudományos akadémia nyelvtudományi bizottságának megbízásából és közreműködésével szerkesztette Tolnai Vilmos. — Budapest, Hornyánszky könyvnyomdája. Ara 2 K.

E kitűnő kis munkát, mely valóban hézagot pótol, s mely Kalmár Elek és Simonyi Zsigmond tervezete alapján készült és az idegen szók helyesírásában, az Akadémia szabályai szerint, a mennyire lehetett az eredeti írást követi, melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.